

Folkbildning

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 8 mars 2001 beslutat att bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2000/01:72 Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen jämte eventuella motioner i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över propositionen i vad avser avsnitten 5. Mål och strategi för vuxnas lärande, 6.2 Pedagogisk-metodisk utveckling, 11. Folkbildningen och 14.1 Nytt statsbidrag samt motionerna 2000/01:Ub25 (fp) yrkandena 6 och 16, 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3, 2000/01:Ub32 (m) yrkande 7, 2000/01:Ub33 (c) yrkandena 5 och 7–9, 2000/01:Ub34 (s), 2000/01:Ub35 (s) samt 2000/01:Ub36 (m) yrkandena 1 och 3.

Kulturutskottet har vidare beslutat att – under förutsättning av utbildningsutskottets medgivande – med eget yttrande överlämna motionerna 1999/2000:Kr315 (mp) yrkande 24, 1999/2000:Kr601 (mp) yrkande 2, 1999/2000:N388 (mp) yrkande 14, 2000/01:Kr601 (fp) och 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 34 i denna del till utbildningsutskottet för behandling.

Utskottets överväganden

Mål och strategi för vuxnas lärande (prop. avsnitt 5)

Propositionen

Regeringen föreslår i proposition 2000/01:72 att riksdagen skall godkänna vad som förordas om mål och strategi för vuxnas lärande. Målet skall lyda som följer.

Alla vuxna skall ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.

En strategi för hur målet skall uppnås förordas.

I propositionen anförs att statens uppgift är att ange mål och vissa riktlinjer för utvecklingen, att lägga fast de formella ramar som säkerställer likvärdighet och rättstrygghet för medborgarna samt att – för vissa ändamål och i viss utsträckning – ställa resurser till förfogande. Lärandet förverkligas av de enskilda människorna med stöd av insatser från kommuner, folkhögskolor, studieförbund, andra utbildningsanordnare, arbetsgivare, fackliga organisationer och många andra.

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet påminner om att den fria och frivilliga folkbildningens anordnare, dvs. folkhögskolorna och studieförbunden, själva lägger fast de mål och regler som styr verksamheten. Riksdagen beslutar endast om syftet med det samlade statsbidraget till folkbildningen (prop. 1990/91:82, bet. 1990/91:UbU18, rskr. 1990/91:358, prop. 1997/98:115, bet. 1997/98:KrU17, rskr. 1997/98:258).

Enligt 2 § förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen (senast ändrad 2000:1451) skall statens stöd ha till syfte att

1. främja en verksamhet som gör det möjligt för kvinnor och män att påverka sin livssituation och som skapar engagemang för att delta i samhällsutvecklingen,
2. stärka och utveckla demokratin,
3. bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet samt främja kulturupplevelser och eget skapande.

Verksamhet som syftar till att utjämna utbildningsklyftor och höja utbildningsnivån i samhället skall prioriteras liksom verksamhet som riktar sig till utbildningsmässigt, socialt och kulturellt missgynnade personer. Personer med utländsk bakgrund, deltagare med funktionshinder och arbetslösa utgör särskilt viktiga målgrupper för statens stöd.

Kulturutskottet har inte något att erinra mot det mål för vuxenutbildningen som föreslås i propositionen, särskilt som det till sin innebörd inte torde skilja sig från de principer som legat bakom riksdagens tidigare beslut om syftet med statens stöd till folkbildningen. Utskottet förutsätter att det som nu föreslås i propositionen om mål för vuxenutbildningen inte föranleder någon

ändring av förordningen om statsbidrag till folkbildningen. Utskottet uppfattar att regeringens förslag till strategi för att uppnå målet för vuxenutbildningen mera är inriktat mot den kommunala vuxenutbildningen och uttalar sig därför inte i frågan.

Pedagogisk-metodisk utveckling (prop. avsnitt 6.2)

Propositionen

Regeringen betonar i propositionen att övergången från industrisamhället till informationssamhället reser krav på förändrade arbetssätt och förhållningssätt inom pedagogikens område. Det livslånga och livsvida lärandet skall genomsyra människors vardag. Behoven, studiemotiveringen, målinriktningen, attityderna och kunskaperna om lärandet skiftar. Ett nytt förhållningssätt till vuxnas lärande behöver utvecklas. Utbildningen bör vara individualiserad och efterfrågestyrd. Demokratiska principer genomsyrar pedagogiken och utvecklingen går mot ökade möjligheter för deltagarna till inflytande och påverkan på lärandets planering och genomförande inom det formaliserade lärandet. Fokus förskjuts från undervisningen till elevernas lärande. Arbetet blir mera tematiskt och studieorganisationen mera kursutformad.

Statens skolverk skall enligt propositionen få regeringens uppdrag att initiera forskning och utveckling med inriktning mot vuxnas lärande. En förstärkning av Skolverkets medel för forskning och utveckling med 12 miljoner kronor för år 2002 aviseras. Skolverket skall också stödja kompetensutveckling av lärare med inriktning mot vuxenpedagogiskt arbetssätt och specialpedagogik. En förstärkning av Skolverkets medel för detta ändamål med 21 miljoner kronor skall göras i den kommande budgetpropositionen. Vidare skall resurserna för IT i skolan (ITiS) förstärkas så att inte endast ungdomsskolans och vuxenutbildningens lärare skall omfattas av kompetensutveckling inom IT-området utan även folkhögskolans lärare.

Motionerna

I fyra motioner tas upp frågor om forskning, utveckling och lärares kompetensutveckling.

I motionerna 2000/01:Ub25 (fp) yrkande 16, 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del, 2000/01:Ub33 (c) yrkande 5 och 2000/01:Ub36 (m) yrkande 1 hemställs att en del av de medel om 21 miljoner kronor, som avses ställas till Skolverkets förfogande för kompetensutveckling av lärare med inriktning mot vuxenpedagogiskt arbetssätt och specialpedagogik, skall tillföras folkbildningen.

I motionerna 2000/01:Ub33 (c) yrkande 5 och 2000/01:Ub36 (m) yrkande 1 hemställs också att en del av den förstärkning om 12 miljoner kronor, med vilka Skolverket skall kunna initiera forskning och utveckling med inriktning på vuxnas lärande, skall tillföras folkbildningen.

Slutligen hemställs i motion 2000/01:Ub33 (c) yrkande 5 att inte endast folkhögskolelärare skall kunna omfattas av kompetensutvecklingen inom IT-området utan att även studieförbundens cirkelledare och handledare skall få del av denna satsning.

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen att valet av arbetssätt, pedagogik och metod har ett starkt samband med synen på vuxnas lärande och de krav som kunskapssamhället ställer på detta lärande. Utskottet delar regeringens och motionärernas åsikt att det är viktigt med en förstärkning av kunskaps- och kompetensutvecklingen på området. De snabba förändringarna i samhället kräver ett nytt förhållningssätt till vuxnas lärande i alla former av vuxenutbildning, oavsett anordnare. De förändringar som nu sker inom den formella vuxenutbildningen gör att denna i viss utsträckning närmar sig de individualiserade och erfarenhetsbaserade verksamhetsformer som tillämpas inom folkhögskolorna och studieförbunden. Utskottet ser mot denna bakgrund ett motiv till att regeringen inför budgetåret 2002 prioriterar den formella vuxenutbildningens, dvs. den kommunala vuxenutbildningens, behov av forskning, utveckling och kompetensutveckling för lärare. Utskottet har därvid noterat att de medel som skall ställas till förfogande nästa budgetår för kompetensutveckling inom IT-området även skall avse folkhögskolelärare.

Utskottet anser att de förstärkningar av medlen för kunskaps- och kompetensutveckling som nu aviseras för budgetåret 2002 inte är av den storleken att de bör delas upp på flera ändamål och bidragsmottagare än vad som förordas i propositionen. Utskottet vill dock starkt understryka att de snabba samhällsförändringarna, den ökande tillgången till information och ny teknik och de ökande behoven av livslångt lärande för stora grupper i samhället medför att ett motsvarande behov av kunskaps- och kompetensutveckling finns även inom folkbildningen som helhet, dvs. inom både folkhögskolorna och studieförbunden. Med hänvisning till det anförda föreslår kulturutskottet att utbildningsutskottet avstyrker de nu aktuella motionerna 2000/01:Ub25 (fp) yrkande 16, 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del, 2000/01:Ub33 (c) yrkande 5 och 2000/01:Ub36 (m) yrkande 1.

Folkbildningen (prop. avsnitt 11)

Bakgrund

När riksdagen år 1991 beslöt om en markant ändrad ansvarsfördelning mellan staten och folkbildningen innebar detta en övergång till ett system där staten endast fastställer övergripande mål och motiv som läggs till grund för statsbidrag för den samlade folkbildningen. Dessa mål och motiv uttrycks som syften med statens stöd till folkbildningen (prop. 1990/91:82, bet. 1990/91:UbU18, rskr. 1990/91:358). Syftena kompletterades år 1998 (prop. 1997/98:115, bet.

1997/98:KrU17, rskr. 1997/98:258). Utskottet har i det inledande avsnittet i detta yttrande återgivit syftenas nuvarande lydelse i förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen (senast ändrad 2000:1451).

Det förutsattes vid riksdagens beslut år 1991 att folkbildningen kontinuerligt skall genomföra uppföljning och utvärdering av sin statsbidragsstödda verksamhet och åiterrapportera resultaten till regeringen. Därutöver förutsattes det att staten skall genomföra egna utvärderingar av effekterna av det statliga stödet till folkbildningen.

År 1994 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att planera och genomföra en sådan statlig utvärdering (dir. 1994:12). Utredningen resulterade i sex delbetänkanden och ett slutbetänkande Folkbildningen – en utvärdering (SOU 1996:159). Utvärderingen koncentrerades på studieförbundens verksamhet med motiveringen att studiecirkelarna berör betydligt fler människor än folkhögskolornas kurser. Vidare var den statistiska och vetenskapliga kunskapen om cirkelverksamheten, och särskilt kunskapen om cirkeldeltagarna, mindre omfattande än kunskapen om folkhögskolornas verksamhet.

På grundval av utvärderingen lade regeringen fram förslag till riksdagen år 1998 bl.a. om den nämnda kompletteringen av syftena med statsbidraget. Den avsåg dels att folkbildningen skall stärka och utveckla demokratin, dels att folkbildningen skall bidra till att bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet samt främja kulturupplevelser och eget skapande. Vidare beslöts att arbetslösa skulle vara en prioriterad grupp.

Formerna för den statliga utvärderingen

Propositionen

Regeringen gör i den nu aktuella propositionen den bedömningen att det är dags att genomföra en ny statlig utvärdering av folkbildningen. Regeringen redovisar ett antal frågor som bör ingå i utvärderingen, såsom Folkbildningsrådets roll, folkbildningens särart, folkbildningen och kulturen, folkbildningen och dess effekter för deltagarna, folkbildningens egna utvärderingar samt folkbildningen och personer med funktionshinder.

Regeringen avser att uppdra åt en särskild utredare att ytterligare precisera inriktningen av de studier som bör genomföras samt att upphandla dessa och samordna verksamheten.

Motionerna

I motionerna 2000/01:Ub33 (c) yrkande 7 och 2000/01:Ub34 (s) yrkande 1 föreslås att den nya statliga utvärderingen skall genomföras av en utredningskommitté med parlamentarisk sammansättning. I den senare motionen förordas som ett alternativ till en sådan utredning med parlamentarisk förankring att en referensgrupp med sakkunskap om studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet skall knytas till en av regeringen utsedd utredare.

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet noterar att den föreliggande propositionen har sin tyngdpunkt i den formella utbildningen för vuxna, dvs. i den kommunala vuxenutbildningen. Detta bör ha sin förklaring i att större delen av projektet Kunskapslyftet genomförs inom den kommunala vuxenutbildningen. En betydelsefull del av Kunskapslyftet genomförs dock inom folkbildningen, dels genom att särskilda medel anvisas för folkhögskolans deltagande, dels genom att kommunerna upphandlar utbildning från både folkhögskolorna och studieförbunden.

Inriktningen av statens stöd till folkbildningen behandlades mera ingående av riksdagen år 1998, när regeringen på grundval av den tidigare statliga utvärderingen förelade riksdagen förslag bl.a. om komplettering av de år 1991 beslutade syftena med det statliga folkbildningsstödet.

Kulturutskottet förutsätter att regeringen på samma sätt som år 1998 låter riksdagen få ta del av den nu förestående utvärderingens resultat och att riksdagen föreläggs de förslag som regeringen med anledning av utvärderingsresultaten skall finna nödvändiga.

Kulturutskottet anser att den statliga utvärdering som nu skall ske bör genomföras i den ordning som regeringen förordar, nämligen med en utredare som preciserar inriktningen, upphandlar studier och samordnar verksamheten. Enligt utskottets uppfattning är det först i ett senare skede som en eventuell, beredande parlamentarisk utredning skulle kunna ta ställning till utvärderingsresultaten. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion 2000/01:Ub34 (s) att det är av värde för utvärderingen att utredaren i sitt arbete har direkt tillgång till sakkunskap om studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet. Sakkunskap från experter, sakkunniga och referensgrupper kan – som ofta är fallet inom kommittéväsendet – tillföras en utredning i olika former beroende på utredningens behov. Utskottet utgår från att så blir fallet även denna gång och anser att riksdagen inte behöver göra något uttalande i frågan.

Utskottet utgår från att resultaten av de utvärderingar av olika slag som redan gjorts tas till vara i den kommande utvärderingen, t.ex. den som Riksrevisionsverket gjort om principerna för fördelningen av studieförbundsbidraget.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2000/01:Ub33 (c) yrkande 7 och 2000/01:Ub34 (s) yrkande 1.

Studieförbundens roll i vuxenutbildningen*Motionen*

I motion 2000/01:Ub35 (s) framhålls studieförbundens viktiga roll i det livslånga lärandet. Studieförbunden har spelat en avgörande roll för att breda folkgrupper och många människor med bristande skolutbildning har kunnat erbjudas individualiserade och anpassade studier i cirkelform. Studieförbunden har också långa traditioner och erfarenheter av samarbete med handikapp-

förbunden. Det är viktigt att studieförbunden får fortsätta att vara aktörer inom vuxenutbildningen. Deras betydelse för att målen för kunskapslyftet uppnås bör följas upp.

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet påminner om att studieförbunden inte anvisats medel direkt för insatser inom kunskapslyftet, men att kommunerna upphandlat utbildning från folkbildningen, dvs. från både folkhögskolorna och studieförbunden.

Kulturutskottet vill – i likhet med motionärerna – framhålla studieförbundens viktiga insatser för bildning, utbildning och kulturverksamhet i många former i hela landet, vilket också manifesterats i det mångåriga och avsevärda stöd som studieförbunden fått från staten. Studieförbundens verksamhet innefattas i den kommande utvärderingen av folkbildningen, och utskottet utgår från att även studieförbundens deltagande i kommunernas upphandlade utbildning inom kunskapslyftet kommer att belysas. Något särskilt uttalande från riksdagens sida anser utskottet inte vara nödvändigt, varför motion 2000/01:Ub35 (s) bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

Folkbildningsrådet

Propositionen

Den nya statliga utvärderingen bör enligt regeringens mening innefatta en djupare värdering av Folkbildningsrådets roll och funktion, bl.a. med utgångspunkt i det dubbla uppdraget att bevaka både medlemmarnas intressen och statens intressen vid myndighetsutövningen vid bidragsfördelningen.

Motionen

I motion 2000/01:Kr601 (fp) hemställs att Folkbildningsrådets myndighetsutövning skall återföras till staten.

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet vill inledningsvis påminna om att anordnarna av den fria och frivilliga folkbildningen, dvs. folkhögskolorna och studieförbunden, själva lägger fast målen och reglerna för sin verksamhet och att de därvid ansvarar inför sina huvudmän och medlemmar för att verksamheten genomförs i enlighet med dessa mål och regler. Det är Folkbildningsrådet, folkhögskolorna och studieförbunden själva som svarar för uppföljning och utvärdering i förhållande till sina egna mål och regler.

Utskottet har inte något att erinra mot att den statliga utvärderingen av Folkbildningsrådets roll i förhållande till syftena med statsbidraget även inbegriper en analys av vad Folkbildningsrådets dubbla uppdrag innebär.

Utskottet anser att utbildningsutskottet bör avstyrka motion 2000/01:Kr601 (fp).

Folkbildningen och kulturen

Propositionen

Regeringen konstaterar att folkbildningen spelar en viktig roll för att förverkliga de kulturpolitiska målen. Om kulturpolitikens inriktning mot ökad delaktighet, reella yttrandemöjligheter, kulturell förnyelse och positivt bruk av kulturarvet skall uppnås och om kulturen skall kunna vara en obunden, utmanande och dynamisk kraft i samhället, behöver folkbildningen stärka sina insatser. Folkbildningen finns i landets alla kommuner och har en mycket viktig uppgift på kulturområdet.

Syftena med statsbidraget till folkbildningen kompletterades år 1998. Ett av de nya syftena är att bredda kulturintresset, skapa förutsättningar för människors egna kulturupplevelser och eget skapande. Regeringen understryker betydelsen av folkbildningen som en arena där kulturarbetare och amatörer möts.

Den kommande utvärderingen skall studera vilken betydelse och roll folkbildningen har för kulturen.

Motionerna

I tre motioner, 1999/2000:Kr315 (mp) yrkande 24, 1999/2000:Kr601 (mp) yrkande 2 och 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 34 i denna del hemställs om en utvärdering av det syfte med statsbidraget till folkbildningen som gäller kulturen. I denna utvärdering bör bl.a. ingå folkbildningens betydelse för musikutbildning, för människors delaktighet i kulturminnesvård och kulturlandskapsvård, för tillgången till den egna historien, för orientering i livsåskådningsfrågor m.m. Folkbildningens betydelse för människors tillgång till den egna historien framhålls även i motion 1999/2000:N388 (mp) yrkande 14.

Kulturutskottets ställningstagande

De nationella kulturpolitiska mål som riksdagen fastställde år 1996 (bet. 1996/97:KrU1 s. 40–41, rskr. 1996/97:129) är

1. att värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den,
2. att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser och eget skapande,
3. att främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar,
4. att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället,
5. att bevara och bruka kulturarvet,
6. att främja bildningssträvanden,
7. att främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet.

Folkbildningens betydelse i arbetet med att förverkliga dessa nationella kulturpolitiska mål markerades särskilt genom att riksdagen år 1998 godkände det nya syftet med statens stöd till folkbildningen, nämligen att medverka till en breddning av kulturintresset i samhället, till en ökad delaktighet i kulturli-

vet samt till människors möjligheter till egna kulturupplevelser och eget skapande (prop. 1997/98:115, bet. 1997/98:KrU17, rskr. 1997/98:258).

Utskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning att det förhållandevis nya syftet med statsbidraget till folkbildningen, när det gäller kulturen, bör utvärderas. Folkbildningens roll och betydelse för kulturen bör således studeras bl.a. mot bakgrund av att folkbildningen bör ha en viktig fördelningspolitisk uppgift både socialt och geografiskt. Folkhögskolornas och studieförbundens idériakedom och initiativkraft bör ha stor betydelse för utvecklingen av kulturen, för tillgängligheten till kultur i hela landet och för människors möjligheter till kulturupplevelser och eget skapande, vilket i sin tur är betydelsefullt för deras välbefinnande och för folkhälsan i stort. Utskottet vill framhålla att folkbildningen redan från början har haft stor betydelse för utvecklingen av ett levande kulturliv i hela landet. Folkhögskolorna har fungerat som kulturcentrum i sina regioner. Studieförbunden har haft en till omfattningen ökande cirkelverksamhet inom kulturområdet och fungerat som arrangörer av en mångfald kulturprogram.

Motionerna bör vara tillgodosedda genom att en utvärdering nu skall påbörjas och bör därför inte föranleda något uttalande från riksdagen. Utbildningsutskottet bör således avstyrka motionerna 1999/2000:Kr315 (mp) yrkande 24, 1999/2000:Kr601 (mp) yrkande 2, 1999/2000:N388 (mp) yrkande 14 och 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 34 i denna del.

Folkbildningen och dess effekter för deltagarna

Propositionen

I propositionen anförs att statistiken i Folkbildningsrådets årsredovisningar inte visar vilka effekter folkbildningen haft för deltagarna när det t.ex. gäller människors möjlighet att påverka sin livssituation, att skapa engagemang för deltagande i samhällsutvecklingen, att utjämna utbildningsklyftor och att höja utbildningsnivån i samhället. Analyser av folkbildningens effekter för deltagarna bör ingå i utvärderingen.

Motionen

I motion 2000/01:Ub34 (s) hemställs att riksdagen skall tillkännage för regeringen att det i utvärderingsuppdraget skall ingå att studera hur de ökade deltagaravgifterna påverkat den sociala rekryteringen till studieförbundens verksamhet (yrkande 2).

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet anser att det är viktigt att kunskaperna kan ökas om vad folkbildningen har betytt för deltagarna i olika avseenden. Som anförs i propositionen bör i dessa analyser även ingå att belysa de minskade kommunala bidragens effekter på folkbildningen. Det borde i detta sammanhang vara naturligt att utvärderingsarbetet även kommer in på frågan om effekterna av höjda avgifter för individerna och särskilt för de resurssvaga och prioriterade grup-

perna. Utskottet anser emellertid att riksdagen inte bör göra några uttalanden om detaljerna i inriktningen av utvärderingen och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motion 2000/01:Ub34 (s) yrkande 2.

Folkbildningen och personer med funktionshinder

Propositionen

De funktionshindrade är en av de prioriterade grupperna för statens stöd till folkbildningen. Regeringen understryker att folkbildningen i hög grad har genomfört en verksamhet som har varit tillgänglig för funktionshindrade.

Regeringen framhåller att finansieringen av särskilt anpassat boende, habilitering och omsorgskostnader inom folkhögskolan inte kan anses vara ett statligt åtagande. Ansvaret bör åvila kommunerna. Mot bakgrund bl.a. av att Kunskapslyftskommittén ansett att det råder oklarheter i denna fråga bör den statliga utvärderingen av folkbildningen belysa verksamheten för deltagare med behov av särskilt anpassat boende samt omsorgs- och habiliteringsinsatser.

Motionerna

Enligt motion 2000/01:Ub25 (fp) yrkande 6 bör vuxenstudier med funktionshinder ha möjlighet att välja utbildningsanordnare, således även inom folkbildningen. Folkbildningens kunnande när det gäller funktionshindrade studerande bör enligt motion 2000/01:Ub28 (kd) tas till vara (yrkande 3 i denna del).

Kulturutskottets ställningstagande

Som framhålls i propositionen är en av grundprinciperna för den offentliga handikappolitiken att varje sektor i samhället skall utforma och bedriva sin egen verksamhet så att den blir tillgänglig för alla medborgare. Anpassning bör i princip finansieras inom ramen för den befintliga verksamheten.

Folkbildningen, både folkhögskolorna och studieförbunden, gör betydelsefulla insatser för personer med funktionshinder.

Mot bakgrund av att funktionshindrade är en prioriterad grupp inom folkbildningen avsätter Folkbildningsrådet 10 % av statsbidraget till kostnadskrävande insatser vid folkhögskolorna för deras deltagande i folkhögskolestudier. Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) kan därutöver komplettera med medel för särskilt kostnadskrävande insatser och assistans i utbildningssituationen. Då det enligt propositionen råder okunskap i kommunerna om folkhögskolans högkvalitativa verksamhet för funktionshindrade är det enligt utskottets mening betydelsefullt att utvärderingen skall belysa verksamheten för deltagare som har behov av särskilda insatser. Med ökad kunskap bl.a. inom kommunerna om folkbildningens möjligheter att erbjuda funktionshindrade individualiserad och anpassad utbildning bör också möjligheterna öka för att de skall kunna välja utbildning inom folkbildningen.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2000/01:Ub25 (fp) yrkande 6 och 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del.

Nytt statsbidrag (prop. avsnitt 14.1)

Propositionen

Inom kunskapslyftsprojektet har särskilda medel anvisats för 10 000 platser inom folkhögskolan. Regeringen föreslår att ett särskilt riktat bidrag skall lämnas under åren 2003–2005 till folkbildningen för kurser inom folkhögskolan, när kunskapslyftet som projekt upphör fr.o.m. den 1 januari 2003. Bidraget skall avse 7 000 platser och beräknas schablonmässigt samt förutsätta en viss motprestation från folkhögskolornas huvudmän.

Motionerna

I motion 2000/01:Ub32 (m) avvisas regeringens förslag om ett särskilt riktat bidrag för avtrappning av stödet till verksamhet vid folkhögskolorna enligt kunskapslyftets mål (yrkande 7). En snabbare övergång till mera långsiktig medelsanvisning förordas. Frågan bör prövas i kommande budgetarbete.

Enligt motion 2000/01:Ub28 (kd) bör det särskilda riktade bidraget till folkhögskolorna avse oförändrat 10 000 platser (yrkande 3 i denna del). I motionen framhålls dessutom att den aviserade utvärderingen av folkbildningen inte får användas som skäl för att skjuta upp nya satsningar på folkbildningen.

I motion 2000/01:Ub33 (c) föreslås att det särskilda riktade stödet till 7 000 platser inom folkhögskolan skall omfördelas så att stöd till 5 000 platser i stället kan tillföras studieförbunden (yrkande 8). Vidare skall motsvarande medel till studieförbunden ingå i det ordinarie folkbildningsanslaget fr.o.m. år 2006 (yrkande 9).

Kulturutskottets ställningstagande

Kulturutskottet anser att riksdagen bör godkänna regeringens förslag om inrättande av ett nytt särskilt riktat statsbidrag till folkbildningen avseende folkhögskolan under åren 2003–2005, när kunskapslyftsprojektet avslutats. Motsvarande medel avseende folkhögskolan bör inordnas i det generella bidraget fr.o.m. den 1 januari 2006. Utskottet anser att riksdagen bör godta den avtrappning av bidraget för perioden som förordas i propositionen. Bidraget bör inte omfördelas till studieförbunden som inte deltagit i kunskapslyftsprojektet med ett eget bidrag utan via bidragen till kommunerna som upphandlat tjänster från studieförbunden. Den möjligheten har kommunerna även i fortsättningen.

Kulturutskottet anser självfallet att den kommande utvärderingen inte bör vara något hinder för regeringen att förelägga riksdagen förslag om förstärk-

ningar av folkbildningsstödet under de kommande budgetåren om så bedöms påkallat.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del, 2000/01:Ub32 (m) yrkande 7 samt 2000/01:Ub33 (c) yrkandena 8 och 9.

Folkbildningsanslaget

Motionen

Folkbildningsanslaget inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid bör enligt motion 2000/01:Ub36 (m) delas upp i två delar, en del avseende studieförbunden och en del avseende folkhögskolan. Den senare delen bör föras över till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Regeringen bör låta utreda frågan (yrkande 3).

Kulturutskottets ställningstagande

Riksdagen har på kulturutskottets förslag vid flera tillfällen, senast hösten 2000, avslagit ett motsvarande motionsyrkande om uppdelning av folkbildningsanslaget och överförande av den del som avser folkhögskolan till utgiftsområde 16 (bet. 2000/01:KrU1 s. 122–123). Utskottet har inte funnit att skäl har anförts i motionen som skulle föranleda riksdagen att ändra sitt tidigare ställningstagande. Utbildningsutskottet bör därför avstyrka den nu aktuella motionen 2000/01:Ub36 (m) yrkande 3.

Stockholm den 4 april 2001

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Agneta Ringman (s), Annika Nilsson (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Lennart Fridén (m), Eva Arvidsson (s), Jan Backman (m), Paavo Vallius (s), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Ewa Larsson (mp), Birgitta Sellén (c), Lennart Kollmats (fp), Hillevi Larsson (s) och Willy Söderdahl (v).

Avvikande meningar

1. Pedagogisk-metodisk utveckling i fråga om kompetensutveckling för lärare

Inger Davidson (kd), Elisabeth Fleetwood (m), Lennart Fridén (m), Jan Backman (m), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Birgitta Sellén (c) och Lennart Kollmats (fp) anser:

Mot bakgrund av de stora samhällsförändringarna och behoven av ett livslångt lärande inom stora grupper av den vuxna befolkningen behövs det kompetensutveckling med inriktning mot vuxenpedagogiskt arbetssätt och specialpedagogik för lärare m.fl. både inom den kommunala vuxenutbildningen och inom folkbildningen. I propositionen aviserar regeringen att Skolverket skall få disponera 21 miljoner kronor för kompetensutveckling för den kommunala vuxenutbildningens lärare. Vi anser att en del av dessa medel bör disponeras av Folkbildningsrådet att användas till kompetensutveckling för folkbildningens lärare, cirkelledare m.fl. Vi anser därför att utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motionerna 2000/01:Ub25 (fp) yrkande 16, 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del, 2000/01:Ub33 (c) yrkande 5 i denna del och 2000/01:Ub36 (m) yrkande 1 i denna del tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

2. Pedagogisk-metodisk utveckling och forskning med inriktning mot vuxnas lärande

Elisabeth Fleetwood (m), Lennart Fridén (m), Jan Backman (m) och Roy Hansson (m) och Birgitta Sellén (c) anser:

Med tanke på folkbildningens andel av den totala vuxenutbildningen anser vi att regeringen i propositionen lägger alltför stor vikt vid det formella lärandets behov av forskning och utveckling med inriktning mot vuxnas lärande. Vi anser att folkbildningen, likaväl som den kommunala vuxenutbildningen, har behov av medel för detta ändamål. Vi anser därför att av den förstärkning med 12 miljoner kronor av Skolverkets forsknings- och utvecklingsmedel som aviseras i propositionen bör en del avsättas för att Folkbildningsrådet skall kunna initiera forskning och utveckling för folkbildningens behov. Utbildningsutskottet bör därför med bifall till motionerna 2000/01:Ub33 (c) yrkande 5 i denna del och 2000/01:Ub36 (m) yrkande 1 i denna del tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

3. Folkbildningen och personer med funktionshinder

Inger Davidson och Dan Kihlström (båda kd) anser:

Vi vill framhålla att folkbildningen skapar möjligheter för alla människor att studera inom i stort sett vilket område som helst och att dess utbildningsform

skiljer sig från den formella utbildningen. Folkbildningen har stora möjligheter att kunna erbjuda funktionshindrade utbildning anpassad efter deras speciella behov. Utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del som sin mening tillkännage för regeringen vad vi här anfört om att folkbildningens kunnande när det gäller utbildning för funktionshindrade bör tas till vara.

4. Folkbildningen och personer med funktionshinder

Lennart Kollmats (fp) anser:

Jag anser att det är viktigt att elever med funktionshinder skall kunna välja att studera på en folkhögskola eller inom ett studieförbunds verksamhet. Problemet är att inte alla kommuner betalar för dessa elever. Jag förutsätter att den aviserade utvärderingen av folkbildningen skall klarlägga situationen. Jag anser att regeringen på olika sätt bör verka för att funktionshindrade skall få möjlighet att välja att studera inom folkbildningen. Utbildningsutskottet bör därför föreslå riksdagen att med bifall till motion 2000/01:Ub25 (fp) yrkande 6 som sin mening tillkännage för regeringen vad jag har anfört i denna fråga.

5. Nytt statsbidrag

Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Jan Backman och Roy Hansson (alla m) anser:

Vi instämmer i vad som anförs i motion 2000/01:Ub32 (m) om att övergången till ordinarie bidragsgivning bör gå snabbare än vad som föreslås i propositionen, när det särskilda bidraget till folkhögskolan inom kunskapslyftet upphör. Frågan bör prövas redan i kommande budgetarbete. Mot denna bakgrund bör enligt vår mening riksdagen nu avvisa det föreslagna systemet med ett särskilt riktat bidrag till folkhögskolan under perioden 2003–2005. Utbildningsutskottet bör således föreslå riksdagen att med bifall till motion 2000/01:Ub32 (m) yrkande 7 och med avslag på propositionen i motsvarande del som sin mening tillkännage för regeringen vad vi anfört om bidraget till folkhögskolan.

6. Nytt statsbidrag

Inger Davidson och Dan Kihlström (båda kd) anser:

Vi anser att folkbildningens roll inom det livslånga lärandet inte får underskattas. Utbildningsformen är unik och dess alternativa pedagogik och metodik betyder mycket för t.ex. dem som har haft det svårt i skolan. Verksamheten är värd ett starkt stöd. Mot denna bakgrund bör riksdagen inte acceptera att de 10 000 platserna inom folkhögskolan, som fått särskilt bidrag inom kunskapslyftet, minskas till 7 000 platser med särskilt riktat stöd under en övergångsperiod och med ordinarie bidrag därefter. Vi anser också att riksdagen bör uttala att den utvärdering av folkbildningen som startar inom

kort inte bör anföras som skäl för att skjuta upp nödvändiga nya satsningar inom folkbildningen.

Utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 2000/01:Ub28 (kd) yrkande 3 i denna del som sin mening tillkännage för regeringen vad vi anført i dessa frågor.

7. Nytt statsbidrag

Birgitta Sellén (c) anser:

Jag anser att även studieförbunden – i enlighet med vad som föreslås i motion 2000/01:Ub33 (c) – bör kunna få del av de medel som avsätts för insatser efter det att kunskapslyftet avslutats. Utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att med anledning av motion 2000/01:Ub33 (c) yrkandena 8 och 9 som sin mening tillkännage detta för regeringen.

8. Folkbildningsanslaget

Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Jan Backman och Roy Hansson (alla m) anser:

De senaste årens utveckling har inneburit en allt tydligare skillnad mellan verksamheten inom studieförbunden och folkhögskolan. Vi anser mot denna bakgrund att regeringen bör låta utreda möjligheten att föra över statsbidraget till folkhögskolan från utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Detta bör utbildningsutskottet föreslå riksdagen att med bifall till motion 2000/01:Ub36 (m) yrkande 3 som sin mening tillkännage för regeringen.

Särskilt yttrande

Pedagogisk-metodisk utveckling

Ewa Larsson (mp) anför:

I samband med behandlingen av frågan om särskilda medel till pedagogisk-metodisk utveckling inom vuxenutbildningen vill jag påminna om att av folkbildningsanslaget, som totalt uppgår till drygt 2,5 miljarder kronor, avsätts en mindre del, nämligen 10 miljoner kronor, till utvecklings- och försöksverksamhet inom folkhögskolor och studieförbund.

Innehållsförteckning

Till utbildningsutskottet	1
Utskottets överväganden	2
Mål och strategi för vuxnas lärande (prop. avsnitt 5)	2
Pedagogisk-metodisk utveckling (prop. avsnitt 6.2)	3
Folkbildningen (prop. avsnitt 11)	4
Formerna för den statliga utvärderingen	5
Studieförbundens roll i vuxenutbildningen	6
Folkbildningsrådet	7
Folkbildningen och kulturen	8
Folkbildningen och dess effekter för deltagarna	9
Folkbildningen och personer med funktionshinder	10
Nytt statsbidrag (prop. avsnitt 14.1)	11
Folkbildningsanslaget	12
Avvikande meningar	13
1. Pedagogisk-metodisk utveckling i fråga om kompetensutveckling för lärare, (m, kd, c, fp)	13
2. Pedagogisk-metodisk utveckling och forskning med inriktning mot vuxnas lärande, (m, c)	13
3. Folkbildningen och personer med funktionshinder, (kd)	13
4. Folkbildningen och personer med funktionshinder, (fp)	14
5. Nytt statsbidrag, (m)	14
6. Nytt statsbidrag, (kd)	14
7. Nytt statsbidrag, (c)	15
8. Folkbildningsanslaget, (m)	15
Särskilt yttrande	16
Pedagogisk-metodisk utveckling, (mp)	16